

**MARKENS
GRØDE**
AV KNUT HAMSUN
— REVISITED

NATURENS STEMME

Da jeg leste *Markens Grøde* første gang, ble jeg opptatt av Hamsuns fortellerstemme: de objektive iakttagelsene av menneskets kamp for å overleve i, og med, naturen. For meg ble denne stemmen Naturens røst, og en av hovedkarakterene i boka. Senere forsto jeg at mye av det forholdet til naturen som jeg så i boka, var min egen projeksjon, min tolkning ut ifra min nåtidige bevissthet om økologi og miljøvern.

Bondelivet i *Markens Grøde* er ikke akkurat som jeg forestilte meg i mine romantiske bilder av livet mitt når jeg en gang skulle flytte ut på landet. Hardt slit, en stadig mangel på mat og beinkalde vintre – slik er det livet i samklang med naturen som Hamsun tilbyr. Plutselig er det ikke så lokkende ... og Isak virker ikke som noen miljøhelt heller.

Vi lever i ulike tider. Jeg og Hamsun har lært oss å tenke ulikt. Men vi har det felles at vi ennå lever i forhold til naturen. Mer eller mindre. Og den måten som Hamsun skriver på, hvordan hans natur taler, som et selvstendig subjekt, var for meg en uimotståelig kraft som initierte dette prosjektet. Så vi har noe felles, jeg og Hamsun: å bli tatt av naturen, dens uendelighet og dens mulighet til å trenge igjennom alle de beskyttelsesmekanismene som jeg har skapt (og som er blitt skapt i meg) under oppveksten min, og minne meg på hva som egentlig er viktig, hva jeg har godt av. Og (kanskje også) om hvor jeg kommer fra, egentlig.

Hvem er Isak? Hvem er Inger?

Helt siden vi begynte på dette prosjektet har et stadig gjentatt spørsmål vært: Hvem skal spille Isak og Inger?

Det er det som folk virker opptatt av. Det virker som alle har sitt eget bilde av Hamsuns to ikoniske hovedkarakterer. Noen trekk går igjen i de bildene. De er hvite og heteroseksuelle. En karrig mann og en kvinne med hareskår som står ved sin manns side, han som bygde Norge. Adam & Eva, og Eva ble skapt av mannens ribbein. Her har nok tidens tann gjort sitt. Samfunnet er blitt forandret. Under prosessen vår har vi i stedet valgt å spørre: Hvem andre kan Isak og Inger være? Og ikke minst: Hvem er vår tids Isak og Inger? Hvem er det som bygger dette landet videre i dag?

Utgangspunktet vårt i dette arbeidet har vært, hva gjør boka med oss når vi leser den i dag? Hva skal vi anvende denne nobelprisvinnende bauta og dens budskap til i dag? For å sitere en venn: Vi skal anvende den til akkurat hva vi vil!

I *Markens Grøde* beskriver Hamsun utviklingen fra et nomadisk samfunn, via bondesamfunnet til industrialismens begynnelse. Å fortelle alt dette er en utfordring som kan ta pusten av hvem som helst – ikke minst den som vil lage teater av det ... Vi i arbeidsgruppen bak denne forestillingen har gjort vårt beste og forsøkt å henge med i svingene uansett hvor Hamsuns materiale har ført oss. Her i programbladet har vi samlet noen av de andre tekstene som har inspirert oss under reisen, og som vi vil dele med deg.

Vi ønsker deg hjertelig velkommen til *Markens Grøde – Revisited*, å oppleve, delta og å gå videre den prosessen som vi har påbegynt.

DET TOK NOEN FÅ TUSEN ÅR FOR MENNESKEHETEN Å LEGGE OM SIN LIVSFØRSEL.

For 10000 år siden levde alle mennesker av sanking, jakt og fiske (som de hadde gjort i hundretusentalls år før dette). For 4000 år siden var vi bønder og gjeter. Jordbruket oppsto på flere uavhengige steder rundt om i verden. På de fleste av disse stedene begynte man snart å temme dyr, noe som ga mer mat, og dyrene ble også brukt som drahjelp i landbruket. Overalt hvor menneskene mer systematisk begynte å bruke jorda og dyrene, ble deres helse verre. Levningene deres viser tegn på slitasjeskader, feilernæring, tannråte, revmatisme og infeksjonssykdommer man ikke hadde sett hos mennesker som levde tidligere. Det enkle livet med mye prat og lite arbeid ble byttet ut med et liv i slit og hardt arbeid fra daggyr til solnedgang.

OVERGANGEN FRA JEGER- OG SAM- LERSAMFUNN TIL JORDBRUKSSAM- FUNN HANDLET TROLIG MER OM MAKT ENN OM MAT.

Jordbruket gjorde at det ble viktig å få kontroll over jord og avling. Det var kun to grunner for å arbeide hardt ute på åkeren. Enten var det fordi man fikk beholde avlingen, eller var det fordi man ble tvunget til det. Makten over produksjonen ble mer og mer sentralisert. Der mennesker tidligere kunne vandre fritt omkring med sine samlede eiendeler knyttet i en bylt over skulderen, måtte de nå bygge murene under taktfaste kommandorop, murer for å beskytte alle den haugen med eiendeler man hadde skaffet seg. Maten handlet ikke lenger om at alle mennesker skulle få føde og overleve, nå førte maten til at noen ble maktfulle og rike. Også i familien så man denne ulikheten vokse frem og likestilling ble erstattet av hierarkier. Kvinner og menns roller ble mer og mer ulike.

**INTENSIVT JORD-
BRUK GJORDE DET
MULIG Å LIVNÆRE
FLERE MENNESKER
PR AREALENHET.
RESULTATET BLE
EN BEFOLKNINGS-
EKSPLOSION UTEN
LIKE, SOM VI DEN
DAG I DAG IKKE
HAR SETT AVSLUT-
NINGEN PÅ.**

**KRIG VAR ET
RESULTAT AV
FREMVEKSTEN AV
SIVILISASJONENE.
ET ANNET VAR UT-
BRUDD AV
EPIDEMIER
OG GRAVE-
RENDE MILJØ-
ØDELEGGELSER.**

Når jordbruket ga et overskudd førte dette til at befolkningsgrupper ble fristilt fra produksjonen av mat og kunne spesialisere seg og en styrende elite ble dannet. Menneskehetens første sivilisasjoner vokste frem – riker under en sentralisert maktstruktur med urbane sentrum, monumental arkitektur, omfattende handelsvirksomhet, håndverksproduksjon i stor skala og ekspansjonistiske tendenser.

Fra *Gryning över Kalahari*
av **Lasse Berg**
Forlag: Ordfront, 2011

VI ER NATUREN

AV JANNE STIGEN DRANGSHOLT

SKRITTENE VI TAR MOT DET SÅKALT "GRØNNE SKIFTET" ER SMÅ OG FÅ. HVORFOR GJØR VI IKKE ALT VI KAN FOR Å REDDE KLODEN?

Nesten daglig bringer mediene bud om nye ødeleggelse av naturen, enten det dreier seg om kollapset av økosystemet rundt Great Barrier Reef, ødeleggelse av regnskogen eller konsekvensene av de uendelig store mengdene plast i havet.

LIKEVEL FORBLIR VI RIMELIG PASSIVE.

Riktignok kjører mange elbil og vi kildesorterer søppelet, men de strukturelle endringene som skal til for virkelig å få til et grønt skifte uteblir. Vi får for eksempel fremdeles kjøre bensin- og dieseldrevne biler så mye vi bare vil og ingen legger lokk på hvor mange flyreiser man kan ta i løpet av et år. Og et lite skritt, som å legge inn en flyseteavgift, får stor motbør, til tross for at flytrafikken fra Gardermoen har økt med 40-50 prosent siden 2005.

Hvorfor gjør vi ikke alt vi kan for å redde kloden?
Og hvorfor, kan vi også spørre, gjør vi alt vi kan for å ødelegge den?

HERSKE OVER NATUREN?

Noe av svaret ligger muligens i vår egen naturforståelse, som går tilbake til opplysningstiden, da naturen ble underlagt forstanden og vi utviklet forestillinger om at naturen er til for vår skyld. Og mens man i middelalderen betraktet naturen som en mytisk og mystisk makt, ble den nå omformet til en livløs materie som kunne underkastes menneskelige mål og som man kunne forsyne seg av etter behov.

Med andre ord førte denne endringen i tankesettet til en økende avstand mellom mennesket og naturen. Etter hvert begynte vi å se på oss selv som kultur- heller enn naturprodukter, en selvforståelse som har fått fritt spillerom innenfor en vestlig humanistisk tradisjon av teknologi, filosofi og vitenskap. Dette har medvirket til å skape en dualisme som, ifølge filosof Timothy Morton i boken "Ecology without Nature" (2007), er hovedgrunnen til at vi ødelegger naturen. Så lenge vi ser på oss selv som subjekt og naturen som objekt, sier Morton, blir det også naturlig å tenke i form av andre motsetningspar, som natur/kultur, før/etter, villmark/sivilisasjon, kaos/orden, som alle fungerer for å videre øke avstanden mellom oss selv og "det andre". En slik todeling fører til at vi mister evnen til å bruke fantasien og favne virkeligheten i sin fulle bredde. Dermed blir naturen bare nok et objekt som finnes et sted der ute.

TRÆR OG BLOMSTER OG SÅNT.

Samtidig er det slik at vi i løpet av de siste årene har sett en "grønn vending" blant skribenter og forfattere. Denne vendingen representerer et forsøk på å endre måten vi forholder oss til naturen (og dermed også til oss selv) på. Nylig ble Elizabeth Kolberts bok "Den sjette utryddelsen" (2014, norsk oversettelse 2015) kåret til den beste sakprosaen gjennom alle tider av den engelske avisen The Guardian.

Det viktigste kriteriet for kåringen var at bøkene skulle bidra til en forklaring av hvem vi er og hvordan vi endte opp her, og Kolbert forteller oss at livets spilleregler er iferd med å endre seg drastisk for oss, og at noen av disse forandringene allerede er kommet så langt at de ikke lar seg reversere.

Men mens Kolbert henvender seg til lesere som vil få kunnskap om den faktiske økologiske utviklingen, finnes

det også bøker som prøver å ta opp tråden på det fellesskapet vi innerst inne føler med naturen. I boken “The Old Ways. A Journey on Foot” (2012) utforsker Robert McFarlane relasjonene mellom landskapet og menneskehjertet og beskriver inngående den lindrende opplevelsen av å vandre på stier som er flere tusen år gamle.

Skotske Kathleen Jamie forteller på sin side om opplevelsen av å lytte i boken “Findings” (2005). Jamie lytter til fugler, mørket og horisonten. Noen ganger hører hun lyden av lyd. Andre ganger hører hun lyden av stillhet. Og i denne stillheten finner hun også sin egen stemme – en stemme som kanskje “er det nærmeste man kommer en samtale med naturen”.

Den engelske dikteren W. H. Auden sa en gang at en kultur aldri er bedre enn skogen den råder over, og i vår kom også Peter Wohllebens “Trærnes hemmelige liv” ut på norsk. Boken er en kjærlighetserklæring til skogen og menneskeliggjør i stor grad trærne gjennom å fokusere på at de, som oss, tar ansvar for barna sine, kommuniserer og er fulle av empati, følelser og minner. Lignende innsikter er uttrykt i boken “Wildwood. A Journey Through Trees” (2007) hvor Roger Deakin minner oss på hvor avhengige vi er av tær, elver og hav. Forholdet vårt til disse tingene er videre ikke bare fysisk, men også kulturelt og åndelig. Vi må slutte å plassere oss på utsiden av dette, sier Deakin, og ta aktiv del i tingenes eksistens.

BY OG LAND, HAND I HAND?

Norskingers trang til natur er en klisjé. Vi er eneste land i hele verden med egen stortingsmelding om friluftsliv og vi har til og med en allemannsrett som sikrer at vi kan ferdes nesten hvor vi ønsker i skog og mark. Det er mange som reiser til Syden om sommeren, men det er også veldig mange som skal feriere i Norge og da gjerne i skog og fjell.

For vi liker å kjenne på langsomheten. Vi liker å være underveis. Vi liker både å vandre ensom som en sky og i fellesskap med andre. Vi liker å være mennesker.

Da må vi også bli mye flinkere å ta vare på dette som tross alt gjør oss til mye flinkere. Og vi må begynne med oss selv og slutte å tenke på naturen som noe annet. For det vi snakker om når vi snakker om å redde naturen, er egentlig å redde oss selv.

Janne Stigen Drangsholt er en norsk forfatter og litteraturforsker og førsteamanuensis i engelsk litteratur ved Institutt for kultur- og språkvitenskap, Universitetet i Stavanger.

SKAL JEG FORTELLE OM HVORLEDES VÅREN KOM og hvorledes marken så ut? Jorden begynte å lukte litt, det luktet søtlig sovelbrint av det gamle løv som råtnet i skogen og skjorene fløy med kvister i nebbet og bygget reder. Et par dager ennu, og bekkene svulmet opp og begynte å skumme, en og annen neslesommerfugl sås og skogen lysnet; det var en stor fornøyelse å iakttå trostene som satt i tretoppene og stirret mot solen og skrek.

Nu stikker gressløken allerede grønn opp av den issvidde mose. Den lille vind arbeider med sitt og bær blomsterstøv fra kvist til kvist og fyller hvert uskyldig arr; hele skogen står i henrykkelse. En grønn bladorm, en målerlarve, vandrer efter endene langsefter en gren, vandrer ustanselig, som om den ikke kan hvile. Den ser nesten ingenting skjønt den har øyne, ofte står den rett oppad og føler i luften efter noe å støte mot; den ser ut som en stubb grønn tråd som syr en søm med langsomme sting borteffer grenen. Til kvelds er den kanskje kommet dit hvor den skal hen.

JEG GÅR EN DAG OP EFTER ELVEN. Det tier overalt
i skogen omkring, fjældene står der, solen står der,
i kvæld vil måne og stjærner komme, alt er faste
forhold, det er fuldt av venlighed, en favn.

Jeg stanser med ett: nede på vandet ligger to
græsænder. De har opdaget meg, de har set
mennesket og blir zængstelige, den ene av dem sier
noget, en kort lyd, en melodi i tre toner, den andre
svarer likelydende. I samme nu letter de, spinder som
to småhjul et stenkast opad elven og slår sig atter ned.
Da sier den ene noget igjen og den andre svarer, det
er det samma sprog som første gang, men så frelst at
det er en liten salighet: det er stemt to oktaver højere!

VINDEN SNAKKET.

Den sa: "Fjell, is, kvae fra grantrær, elvedalen med vann, siv, tilholdssted for fugler klare til å pare seg; frukttrær som blomstrer ved kanten av høysletta; leiremassene som sakte beveger seg ned mot dalen; jeg har gått over en ny leire, det vil være revunger, det var åtte rever, det vil i det minste bli det dobbelte; hunnreven har skreket, skreket i tre netter, men mest i kveld, lytt, vent, jeg går opp dit og ta en titt" - den klatret opp i natten - "Oppe i himmelen er det som en hul hvelv, lytt, jeg kan slå hodet mot den, og jeg snur meg og ruller rundt i den, og her er jeg" - den kom ned igjen - "Et stort, bredt hvelv, med mye plass under, full av ekkoer og bevegelser, og trær og levende dyr, og folk som går på veiene, og lytter til meg akkurat da, og det bærer dem videre og oppmuntrer dem, slik at de ikke lenger tenker på trinnene som er lagt til trinn; takket være meg ser de himmelhvelvet som rommer alt, og alt er i live og bølger mykt i denne natten, som et kull av utfallige smågris under den varme purkens mage." Så stillhet.

I MARKEN HAR HVER ÅRSTID SINE UNDERE,

men alltid og uforanderlig den tunge, umåtelige lyd fra himmel og jord, omringelsen til alle kanter, skogmørket, trærnes venlighet.

Hver høst og vår så vi grågåsen seile i flåte over vildmarken og vi hørte hendes snak opi luften, det var som en tale i vildelse. Og det var som verden stod stille det øieblik til toget var forsvundet.

Nu og da, ikke ofte ikke almindelig, men nu og da hørte vi tordenen. Det var især om høsten, det var mørkt og høitidelig for mennesker og dyr. Våren – jovel, dens hastighet og galenskap og henrykkelse; men høsten! Den stemte til mørkrædhet og kvældsøn, man blev synsk og hørte varsel.

Om vinteren stjerneerne, om vinteren også ofte nordlyset, et firmament av vinger, en ildløs hos Gud.

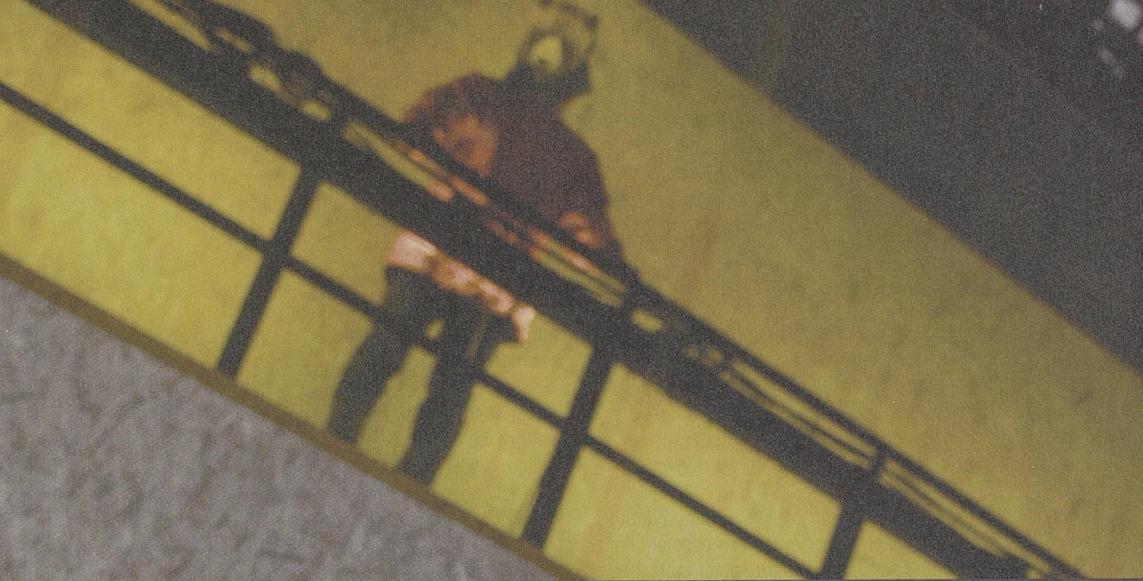
Tekster som inngår i forestillingen er hentet fra "Markens Grøde" og "Pan" av **Knut Hamsun**, samt fra "Que ma joie demeure" av **Jean Giono**, oversatt av **Michael Evans**.

MENNESKER OG MASKINER

Den kulturen som formet meg ser ikke på naturen som subjekt. Hvis jeg hører trærne snakke til meg, hvis jeg tror musvåken som nettopp har landet ved siden av meg har et ærend; hvis jeg hører lengselen i storlommens gråt, kan min kultur forsikre meg om at jeg feilaktig har tilskrevet disse skapningene menneskelige trekk. Jeg har tilskrevet dem en vilje og retning som faktisk bare var min egen.

Selv om det skulle være sant, er jeg ikke sikker på at det gjør noen forskjell: Tanken er der, enten den oppstår i det fremmede, eller først når det fremmede møter mitt blikk. Å se deg selv i omgivelsene er det som gjør empati mulig. Den eneste måten å se den andre på som genuint annerledes, er på samme tid å være i stand til å se hva som forener oss. Kanskje projiserer jeg meg selv på det som ikke er meg, men muligens er det bare gjennom denne projiseringen at erfaringen av ikke-selv som et eget subjekt utenfor min kontroll, kan forekomme.

Moderne vitenskap ga oss innsikt i virkelighetens grunnleggende strukturer, og dermed muligheten til å endre dem. Den verden vi nå lever i, er en verden der denne muligheten har resultert i en massiv transformasjon av virkeligheten på alle nivåer. En verden, som sosiologen Langdon Winner skriver, som består i økende grad av kunstige produkter. Og denne menneskelige rekonstruksjon av verden nødvendiggjør seg selv: Jo mer av omgivelsene som er skapt av mennesker, dess mer menneskelig deltakelse og arbeid som blir nødvendig for å opprettholde den.

Resultatet er at mennesker er blitt omgitt av inntrykk som stammer fra mennesker, dvs. en verden frarøvet ekte annerledeshet.

Hva er så forskjellen mellom å speile seg selv i en ikke-menneskeskapt struktur – i det avhengighetsforholdet mellom rovdyr og byttedyr, eller den tette veven av de ulike lag med vegetasjon i en levende skog – og det å forme identiteten sin etter modellene som det moderne samfunnet tilbyr: maskiner, digitale nettverk og byens konstruerte geografi?

Mye tyder på at disse menneskeskaptede strukturene har allerede inntatt en sentral plass i utformingen av menneskets selvforståelse. Der vi tidligere har vendt oss mot dyrene for å finne våre nærmeste slektninger, vender vi oss nå til maskinene. Dermed har vi tatt steget fra å være det tenkende dyret, til å blir den sansende maskinen.

Utdrag fra boken "Det som en gång var"
av **Helena Granström** (Natur & kultur, 2016),
oversatt av **Michael Evans**.

GLATTE ROM OG FURETE ROM

Det vi kan kalle de «furete rommene» er de uunngåelige konsekvensene av – og samtidig betingelsene for – den siviliserende prosessen. Å tegne linjer, å etablere grenser på et kart, å reise langs rette og binære transportruter (for å komme fra et punkt til et annet), å isolere ulike aktiviteter i lukkede sfærer og så videre, er alle nødvendige deler av statens framvekst og rammen som kapitalismen oppstår i.

Kapitalismen vokste ut av de gamle føydale statene, som allerede hadde mange furete rom – så som pløyde åkrer, by- og statsgrenser, veier og handelsruter. Samtidig hadde føydalismen allerede etablert juridisk, undertrykkende og byråkratiske apparat og institusjoner, som kapitalismen skulle senere utnytte og utvikle etter egne behov, og det i en skala som hadde vært utenkelig. Den industrielle tidsalderen skapte nye furete rom i en enestående fart.

I motsetning til denne tendensen, som er altså en av statens funksjoner, har vi de «glatte rommene». Ørkenen, steppene, havene, isen og torget er alle glatte rom. Der reiser du på en helt annen måte, du beveger deg fritt, handler og samhandler og kommuniserer under et sett av premisser som er helt annerledes enn de som fantes i de furete

rommene. Et furet rom regner og tildeler, innlemmer og transporterer. I glatte rom fins det ingen slike tilnærminger: de er heller områder for uhindret bevegelse og produksjon som verken er underlagt statlig myndighet eller kapitalens produksjon av subjekt.

Glatte rom er nesten alltid omkranset av furete rom; steppene butter mot skog, mark og bymurene; hav møter kontinentenes kyster, torget møter gatene og husene. Men glatte rom kan naturligvis, som de furete rommene, oppfinnes og produseres. De kan vedlikeholdes og utvides. Plasser avsatt som furete rom kan, gjennom menneskelig handling, okkuperes og forvandles til glatte rom.

"Glatte og furete rom" er et begrepspar som Gilles Deleuze og Félix Guattari lanserer i boken *Mille Plateaux* (1980), oversatt her etter krigsmaskinen, se av **Michael Evans**.

DEN SJETTE UTRYDDELSEN – EN UNATURLIG HISTORIE

Det sies at begynnelse ofte er innhyllet i tåke. Slik er det også med denne fortellingen, som begynner idet en ny art tok til å utvikle seg for cirka 200 000 år siden. Som alle andre forhistoriske arter på denne tiden, mangler arten navn. Akkurat denne har imidlertid evnen til å navngi. I likhet med alle nye arter, har den ingen sikker posisjon. Den er liten i antall, og den begrenser sin utbredelse til et lite område i Øst-Afrika. Sakte men sikkert vokser populasjonen, før den så krymper igjen, nærmest fatalt, til en bedrøvelig liten størrelse på rundt 2000 par.

Medlemmene av denne arten er verken spesielt raske eller sterke eller fruktbare. Men de er besynderlig oppfinnsomme. Etter hvert beveger de seg inn i regioner med et annet klima, med andre rovdyr og med andre byttedyr. Ingen av de vanlige begrensningene hva angår habitat eller

geografi ser ut til å stoppe dem. De krysser elver, vidder og fjellkjeder. I kystregioner samler de skalldyr; på innlandet jakter de pattedyr. Overalt hvor de etablerer seg er de tilpasningsdyktige og innovative. Når de kommer til Europa, støter de på dyr som er svært like seg selv, bare kraftigere og sterkere, som har levd på kontinentet mye lenger. De parer seg, før de – på en eller annen måte – utrydder dem. Endeliktet på dette artssamværet blir typisk. Idet arten sprer seg videre, møter den dyr som er 2, 10 og 20 ganger større enn seg selv: digre kattedyr, svære bjørner, skilpadder så store som elefanter, 3 meter høye dovendyr. Disse dyrene er både sterkere og mer aggressive. Men de forplanter seg sakte og blir utryddet.

Selv om arten – vår art – er et landpattedyr, klarer den å krysse store havområder. Den når øyer bebodd av evolusjo-

nens outsiders – fugler som legger egg på 30 centimeter, flodhester på størrelse med griser, kjempeøgler. Fordi de har levd isolert er de ikke rustet til å stå imot nykomlingene eller deres reisefølge (som stort sett er rotter). Mange av disse artene bukker også under.

Prosessen fortsetter i rykk og napp i tusenvis av år, til arten, som ikke er så ny lenger, har spredt seg til alle verdenshjørner. Så skjer mange ting på en gang som gjør at Homo sapiens, som arten nå kaller seg, kan reproducere seg som aldri før. I løpet av et lite århundre fordobles populasjonen, så tredobles den, så firedobles den. Store skogområder snaues ned for å skaffe mat. Organismer flyttes tilfeldig fra det ene kontinentet til det andre, og biosfæren omkalfatres.

Samtidig skjer en enda rarere og mer radikal forandring. Idet de oppdager underjordiske energireserver, begynner menneskene å endre atmosfærens sammensetning. Dette fører til endringer i klimaet og forandringer i havets kjemiske sammensetning. Noen planter og dyr tilpasser seg ved å flytte; de klatrer høyere til fjells eller migrerer nærmere polene. Men svært mange – først hundretalls, så tusentalls, og til slutt kanskje millioner – er fastlåste. Utryddelsesraten stiger, og sammensetningen av livet på jorden endres.

Intet vesen har endret livet på jorden på denne måten før, men likevel har andre sammenlignbare hendelser funnet sted. Noen svært få ganger i fortiden har planeten gjennomgått så fundamentale endringer at livsmangfoldet har stupt. Fem av disse hendelsene var så katastrofale at de fikk en egen kategori: De fem store. I det som kan virke som et fantastisk sammentreff, har historien om disse fem store masseutryddelsene blitt avdekket akkurat idet vi begynner å forstå at vi er årsaken til en ny masseutryddelse. På et tidspunkt når det fremdeles er for tidlig å si hvorvidt den blir like omfattende som de fem forutgående, får denne

nye masseutryddelsen navnet "Den sjette utryddelsen". Historien om den sjette masseutryddelsen, slik jeg har valgt å fortelle den, er fordelt på tretten kapitler. Hvert av disse følger en art som på en eller annen måte er emblematiske – mastodonten, geirfuglen, en kjempeblekksprut som døde ut mot slutten av kritt-tiden sammen med dinosaurene. Artene i de første kapitlene er allerede borte, og denne delen av boken handler mest om fortidens masseutryddelser og hvordan man oppdaget dem, med utgangspunkt i arbeidet til den store franske naturhistorikeren Georges Cuvier.

Annendel av boken finner i høyeste grad sted i dag – i den stadig mer fragmenterte Amazonas-regnskogen, på en stadig varmere bakke i Andesfjellene, i ytterkanten av Great Barrier Reef. Jeg valgte å dra til disse stedene av typiske journalistiske hensyn – fordi det var en forskningsstasjon der, eller fordi noen hadde invitert meg til å bli med på en ekspedisjon. Men endringene som nå finner sted er så omfattende at jeg hadde kunnet reise praktisk talt hvor som helst og, med riktig veiledning, funnet materiale til denne boken. Ett av kapitlene handler om en utryddelse som nærmest finner sted i min egen – og kanskje din – hage.

Dersom utryddelse virker som et morbid tema, kan man kanskje si at masseutryddelse er et kjempemorbid tema. Det er også et fascinerende tema. I de følgende sidene vil jeg prøve å formidle begge deler: både engasjement rundt all kunnskapen vi tilegner oss og skrekken rundt det samme. Mitt håp er at bokens lesere vil sitte igjen med en forståelse av det virkelig ekstraordinære øyeblikket vi lever i.

Forfatterens forord

Den sjette utryddelsen - en naturlig historie

Originalens tittel: The Sixth Extinction: An Unusual History

Copyright © 2014 av Elizabeth Kolbert

Norsk utgave © Mime Forlag AS, 2015

Øversettere: Karen Lykke Syse og Jon Anstein Olsen

MARKENS GRØDE – REVISITED

AV **KNUT HAMSUN**

DRAMATISERT AV **TATU HÄMÄLÄINEN & TORA VON PLATEN**

REGISSØR: **TATU HÄMÄLÄINEN**

SCENOGRAF, KOSTYMEDESIGNER & LYSDESIGNER: **CHRISANDER BRUN**

KOMPONIST OG LYDDESIGNER: **ANDERS BRUNVÆR HAUGE**

MASKØR: **JILL TONJE HOLTER**

MEDVIRKENDE:

LARS FUNDERUD JOHANNESSEN

INGRID RUSTEN

RAGNHILD ARNESTAD MØNNESS

BINIAM ABBAI GEZAI

KIRSTEN HOFSETH

BORGHILD RANGNES HOMLONG

VILJAR NATLANDSMYR

LEA KALDESTAD SCHUR

JOHANNES SCHUBERT

UNA HELENE AASEN-BROBACK

NORA DIRDAL BJØRNSON

FOTO: **CHRISANDER BRUN**

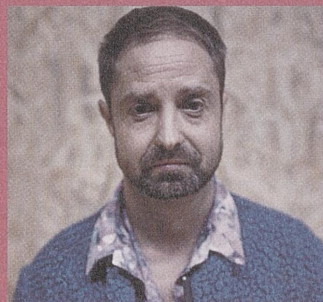
I forestillingen inngår tekster fra Pan av Knut Hamsun og fra Que ma joie demeure av Jean Giono oversatt av Michael Evans, samt ensemblets egne tekster.

ROGALAND TEATER

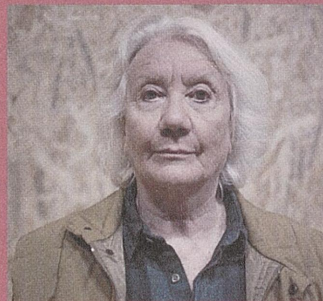
10. SEPTEMBER – 12. NOVEMBER 2016 – TEATERHALLEN

RAGNHILD ARNESTAD MØNNESS

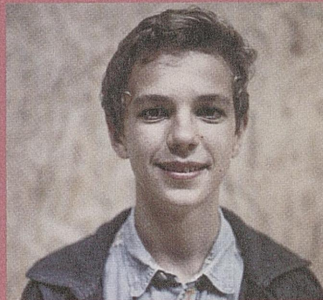
LARS FUNDERUD JOHANNESSEN

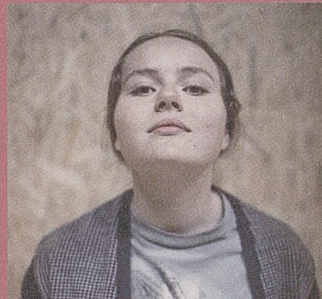
KIRSTEN HOFSETH

NORA DIRDAL BJØRNSON

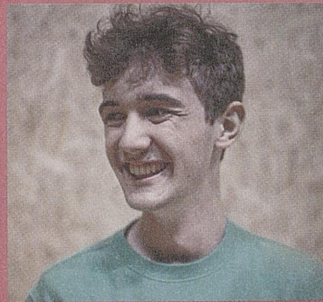
VILJAR NATLANDSMYR

BORGHILD RANGNES HOMLONG

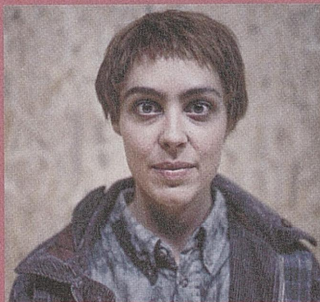
UNA HELENE AASEN-BROBACK

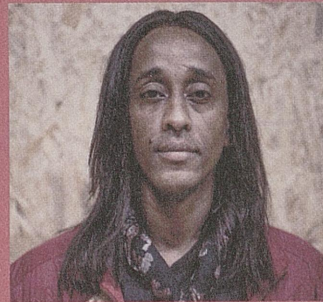
JOHANNES SCHUBERT

LEA KALDESTAD SCHUR

INGRID RUSTEN

BINIAM ABBAI GEZAI

**NATUREN
ER GRENSE-
LØS**

